

aeres milieu

ingenieursbureau voor bodem, archeologie, geohydrologie, ecologie

RAPPORT

Archeologisch bureau- en verkennend
veldonderzoek door middel van boringen
Boerenkamplaan 21-21a te Someren
(gemeente Someren)

RAPPORT

Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Boerenkamplaan 21-21a te Someren (gemeente Someren)

Aeres Milieu Projectnummer : AM21372
Status rapport : Concept (versie 2)
ISSN Nummer : 2214-5656
Datum : 31 januari 2023

Opdrachtgever : Accent Adviseurs
Luchthavenweg 13E
5657 EA Eindhoven

Opsteller rapport : L. Kruithof MSc. | drs. D. Hagens | drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Redactie : drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Vrijgave : drs. ing. N.J.W. van der Feest
Paraaf :

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

4002 + 4003

Disclaimer

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden (opzet conform de geldende richtlijnen en protocollen).

Aeres Milieu accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid voor maatregelen of mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Aeres Milieu uitgevoerde onderzoek neemt. Tevens wordt opgemerkt dat Aeres Milieu voor het verkrijgen van de voor het bureau onderzoek noodzakelijke informatie (mede) afhankelijk is van externe bronnen. Voor Aeres Milieu is niet te verifiëren of deze bronnen altijd volledig en zonder fouten zijn. Hierdoor kan Aeres Milieu niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	4
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS.....	6
1. INLEIDING	7
2. WERKWIJZE	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Verkennend veldonderzoek door middel van boringen	9
3. BUREAU-ONDERZOEK	11
3.1 landschappelijke situatie - geomorfologie	11
3.2 Landschappelijke situatie - bodem.....	13
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	13
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	14
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal	16
4. VERWACHTINGSMODEL	18
5. VELDWERKZAAMHEDEN	21
5.1 Algemeen	21
5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw	22
5.3 Interpretatie	23
5.4 Archeologische indicatoren	23
6. CONCLUSIE	24
6.1 Algemeen	24
6.2 Beantwoording onderzoeksvragen	24
7. AANBEVELINGEN	26

Bijlagen:

- 1 Topografische ligging onderzoeksgebied
- 2 Boorpuntenkaart
- 3 Archeologische gegevens cf. Archis 3
- 4 Archeologische Beleidskaart gemeente Someren
- 5 Overzicht geomorfologische kaart
- 6 Overzicht bodemkaart
- 7 Reliëfkaart
- 8 Boorkernbeschrijvingen

SAMENVATTING

Op 17 september 2021 is door Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek uitgevoerd aan de Boerenkamp 21-21a te Someren (gemeente Someren). Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 4.200 m². Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een omgevingsvergunning.

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing (garagebedrijf) ten behoeve van woningbouw. De diepte van de toekomstige verstoring is ten tijde van dit onderzoek niet bekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte naar verwachting tot ten minste 0,8-1,0 meter beneden maaiveld reiken.

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Someren (2015) in een zone met Categorie 3: gebieden van hoge archeologische waarde: "Gebieden van archeologische waarde, waaronder AMK-terreinen van (hoge) archeologische waarde en de historische kernen van dorpen en gehuchten. De vrijstellingsdrempel bij deze categorie gebieden is een bodemingreep met een oppervlakte van 250 m² en/of een diepte van 0,4 meter". De gemeente heeft middels deze kaart aangegeven dat er ter plaatse een archeologische onderzoeksplicht geldt.

Het plangebied ligt op een relatief laaggelegen dekzandwelving tussen twee hoger gelegen dekzandruggen. Van oudsher vestigde de mens zich nabij waterlopen. In het plangebied is er geen sprake van een gradiëntzone. De hooggelegen dekzandruggen, ten oosten en westen van het plangebied, in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. Om deze redenen wordt een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum.

Er zijn tot op heden weinig tot geen vondsten bekend in de directe omgeving van het plangebied uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. Toch kan zeker niet uitgesloten worden dat de omgeving van het plangebied als vestigingslocatie zijn gekozen. Op basis hiervan geldt voor het plangebied geldt een middelhoge verwachting voor de periode neolithicum tot en met vroege middeleeuwen.

Het plangebied ligt aan de Boerenkamplaan. Deze straat is omstreeks 1900 ontstaan door het samenvoegen van twee parallel gelegen wegen. Het plangebied was begin 19^e eeuw onbebouwd en grotendeels in als weiland, tuin en bouwland. Het was onderdeel van *Dorp Someren*. Ten noordwesten, noorden en zuidoosten van het plangebied staan gebouwen ingetekend. Het zuidwesten van het plangebied raakt bebouwd met een woning omstreeks 1930. Dit is pas vanaf de jaren '50 op kaartmateriaal zichtbaar. Het zuidoosten van het plangebied raakt bebouwd in circa 1958, de achterliggende schuur dateert uit omstreeks 1965. Vanwege de ligging binnen de historische dorpsgrenzen en de omliggende historische bebouwing valt niet uit te sluiten dat het plangebied voor 1800 was bebouwd, al dan niet bestaande uit bijgebouwen (schuur, stal) van de omringende bebouwing. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen onder andere bestaan uit onder andere cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, fragmenten aardewerk en sporen van agrarische activiteiten.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggendek zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT VI) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat het plangebied is geroerd tot minimaal in de top van de natuurlijke ondergrond (C-horizont). De oorspronkelijke bodemopbouw is verdwenen mogelijk als gevolg van moderne groundbewerking ten behoeve van de huidige bebouwing in het plangebied. Als gevolg hiervan wordt kans klein geacht dat er intacte archeologische vindplaatsen aanwezig zijn in het plangebied.

Voor het plangebied wordt om bovenstaande redenen geen archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

De resultaten van dit onderzoek zijn getoetst door de bevoegde overheid (gemeente Someren), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit heeft genomen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Selectieadvies gemeente Someren¹

Gezien de nog altijd hoge archeologische verwachting van het plangebied luidt ons advies om het gehele plangebied aan archeologisch vervolgonderzoek te onderwerpen. Dit vervolgonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt (bouw van nieuwe woningen, mogelijkheden vergunning vrij bouwen en aanleg van kabels/leidingen en waterberging). Het archeologisch onderzoek dient plaats te vinden in de vorm van een karterend en waarderend archeologisch proefsleuvenonderzoek (conform protocol Proefsleuven KNA 4.1) aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf dat gecertificeerd is voor het uitvoeren van archeologische opgravingen (Erfgoedwet 2016).

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet van 2016, artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

1 Omgevingsdienst Zuidoost Brabant, Advies Archeologische Monumentenzorg 2023 nr 13.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectnummer	: AM21372
OM-nummer	: 5111312100
Soort onderzoek	: Bureau- en verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen
Adres onderzoekslocatie	: Boerenkamplaan 21 – 21a te Someren
Toponiem	: Boerenkamplaan 21 – 21a
Gemeente	: Someren
Provincie	: Noord-Brabant
Kadastrale registratie	: Someren, sectie H, nummers, 1163, 1305, 4276, 4493 en 5015 (deels)
Coördinaten	: Centraal 178.211; 376.550 NW: 178.165; 376.547 NO: 178.219; 376.605 ZW: 178.198; 376.504 ZO: 178.251; 376.546
Oppervlakte	: Circa 4.200 m ²
Huidig locatie gebruik	: Bebouwd (garagebedrijf),
Aanleiding onderzoek	: Omgevingsvergunning
Opdrachtgever	: Accent Adviseurs
Bevoegde overheid	: Gemeente Someren
Archeologisch adviseur	: Mevr. R. Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, ODZOB)
Opslag documentatie en materiaal	: Noordhoven 4 te Roermond tot deponering bij provinciaal depot te 's-Hertogenbosch/E-depot
Datum uitvoering	: 17 september 2021

1. INLEIDING

In opdracht van Accent Adviseurs heeft Aeres Milieu een archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek, d.m.v. boringen uitgevoerd op de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Boerenkamplaan 21-21a te Someren
Gemeente	: Someren
Oppervlakte	: Circa 4.200 m ²
Huidig gebruik van de locatie	: Bebouwd (garagebedrijf)
Toekomstig gebruik	: Nieuwbouwwoningen

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000 (protocol 4002 en 4003), KNA 4.1. Het archeologische onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie. Aanvullend hierop is een verkennend veldonderzoek d.m.v. boringen op het perceel uitgevoerd. De werkzaamheden in het veld zijn uitgevoerd onder leiding van een senior KNA-prospecteur.

Aanleiding

De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit bodemonderzoek is de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing (garagebedrijf) ten behoeve van woningbouw. De diepte van de toekomstige verstoring is ten tijde van dit onderzoek niet bekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte naar verwachting tot ten minste 0,8 - 1,0 meter beneden maaiveld reiken.

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de gemeente Someren (2015) in een zone met Categorie 3: gebieden van hoge archeologische waarde: "Gebieden van archeologische waarde, waaronder AMK-terreinen van (hoge) archeologische waarde en de historische kernen van dorpen en gehuchten. De vrijstellingsdrempel bij deze categorie gebieden is een bodemingreep met een oppervlakte van 250 m² en/of een diepte van 0,4 meter". De gemeente heeft middels deze kaart aangegeven dat er ter plaatse een archeologische onderzoeksplicht geldt (Bijlage 4).²

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek.

Het doel van het aansluitende verkennend booronderzoek is het toetsen van het in het bureauonderzoek opgestelde verwachtingsmodel.

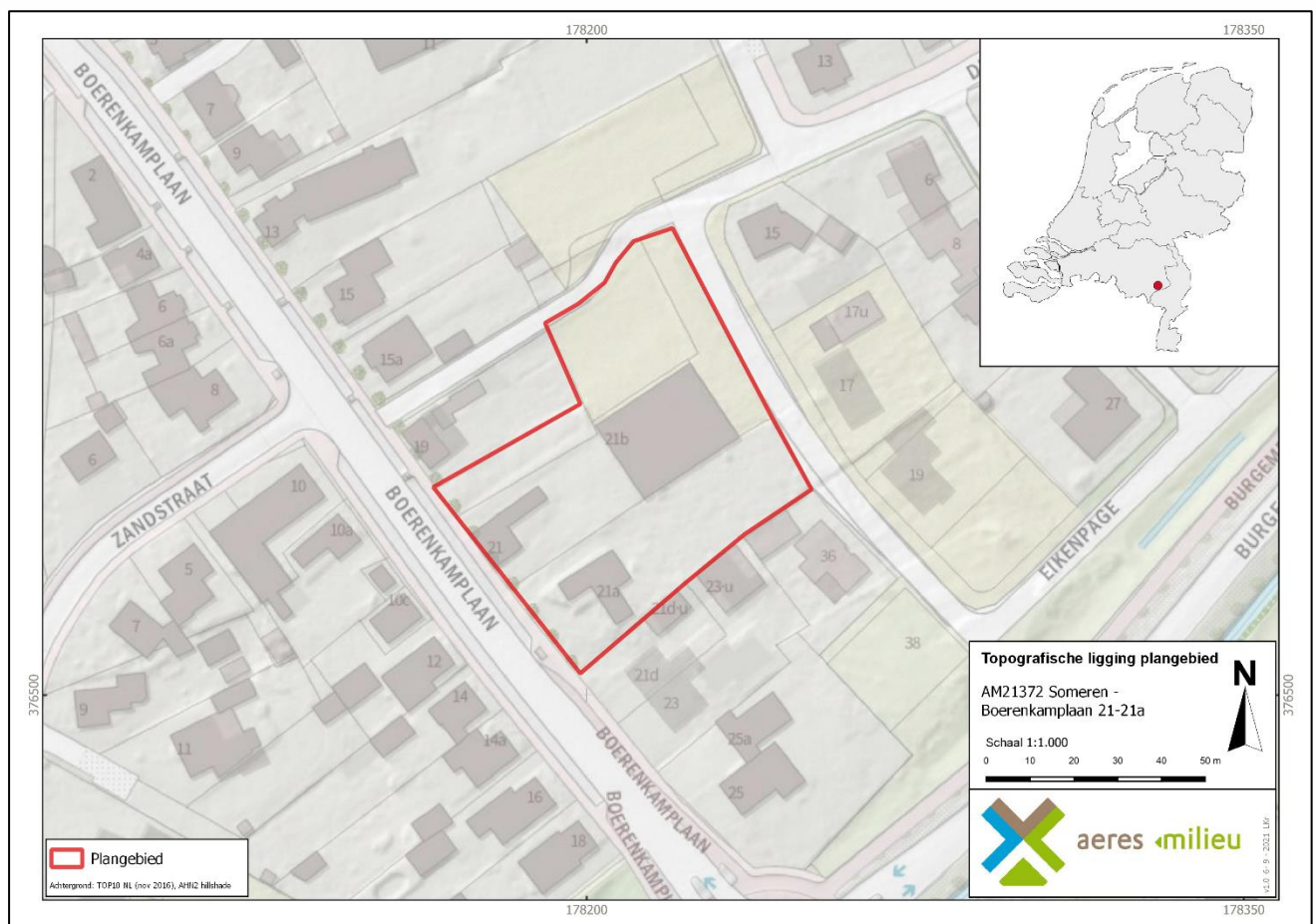
² ODZOB, 2015: Archeologische verwachtings- en waardenkaart van de gemeente Someren.

Specifiek voor de onderzoekslocatie Boerenkamplaan 21-21a zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Plangebied

Het plangebied ligt aan de Boerenkamplaan, ten zuidwesten van de historische dorpskern van Someren. De ligging van het plangebied is weergegeven in Figuur 1. Momenteel is het plangebied in gebruik als garagebedrijf. In het westen wordt het plangebied begrensd door de Boerenkamplaan, in het noorden en zuiden door bebouwing aan de Boerenkamplaan (nummers 19 en 21 t/m 23) en in het oosten door de Eikenpage.

Figuur 1. Topografische ligging van het plangebied. Het plangebied is aangegeven met het rode kader. (Bron: PDOK-viewer)

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis3)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Someren
- Specifieke lokale informatie (heemkundekring, amateurarcheologen)

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis3)
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3)
- Ontgroningen provincie Noord-Brabant

Historische kaarten

- Historisch kadastraal minuutplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (tot 2020)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

De Heemkundekring De Vonder Asten-Someren, is op 2 september 2021 per e-mail gecontacteerd met de vraag met de vraag om aanvullende informatie betreffende het plangebied. Tot op heden is hierop nog geen reactie ontvangen.

2.2 Verkennend veldonderzoek door middel van boringen

Aan de hand van het Plan van Aanpak (PvA) en de Leidraad Inventariserend Veldonderzoek³ wordt een verkennend booronderzoek met een boordichtheid van 6 boringen per hectare uitgevoerd. Het onderzoek is hiermee verkennend voor alle perioden. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 4.200 m². Bij het verkennend veldonderzoek zal daarom uitgegaan worden van 6 boringen welke gelijkmatig over het plangebied worden verdeeld, zie Bijlage 2.

³ Tol et al. 2012.

De boorlocaties worden uitgezet ten opzichte van hoekpunten van de perceelsgrenzen, straten en bebouwing. De hoogte zal worden bepaald met het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). De boringen worden gezet met een Edelmanboor met een boorkop van 7 centimeter.

De boorkernen worden conform de ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven, zie Bijlage 8. Gelet zal worden op de aanwezigheid van archeologische indicatoren als fragmenten keramiek, fosfaatvlekken en brokjes houtskool en verbrande leem. Daartoe worden de opgeboorde monsters verbrokken waar nodig.

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Het plangebied ligt in het centrale dekzandlandschap in de Roerdalslenk.⁴ De Roerdalslenk is een tektonisch dalingsgebied dat begrensd wordt door de Feldbissbreuk, Breuk van Vessem en de Peelrandbreuk. In het zuidwesten en noordoosten wordt de Roerdalslenk begrensd door tektonisch opheffingsgebieden van het Kempisch Hoog en de Peelhorst.⁵

De Roerdalslenk werd in de laatste periode van het Vroeg-Pleistoceen (circa 1,1 miljoen jaar geleden) tot in het Midden-Pleistoceen (circa 475.000 jaar geleden) opgevuld met oude rivierafzettingen van de Rijn en de Maas. Deze rivierafzettingen zijn onderdeel van de Formatie van Sterksel en bestaan grotendeels uit matig tot sterk grof grindhoudend zand en grind.⁶

Nadat de Rijn en Maas uit de Roerdalslenk waren verdwenen door tektonische opheffingen, werd de Roerdalslenk afgedekt door een dik pakket (>15 meter) dekzand. Dit dekzand is gevormd tijdens de laatste ijstijd (Weichselien; circa 115.000 – 11.700 jaar geleden), aan het eind van het Pleistoceen. Het huidige landschap is in die periode voor een groot deel gevormd. Er ontstond een steeds kouder en droger klimaat.⁷ In deze periode (circa 115.000 – 11.700 jaar geleden) breidde het landijs zich sterk uit in Europa. Gedurende het grootste deel van het Weichselien was de bodem bevroren. Tijdens perioden dat er sprake was van dooi, werd door sneeuwsmelt- en regenwater veel sediment verspoeld, waarbij fluvioperiglaciale afzettingen zijn gevormd en dalen ontstonden. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers in textuur. Ze bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.⁸ Deze afzettingen zijn in het plangebied in de diepere ondergrond aanwezig.

In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 14.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 14.700 – 11.700 jaar geleden), is de vegetatie grotendeels verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiwing optrad. De rivierafzettingen en de fluvioperiglaciale afzettingen raakten bedekt met dekzand.⁹ Dit dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm) en arm aan grind. Het dekzand wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend. Het reliëf dat tijdens de dekzandafzetting is ontstaan, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen.

Het reliëf dat ontstond, wordt gekenmerkt door vlaktes met depressies en dekzandruggen of dekzandkoppen. De belangrijkste dekzandrug is de zuidwest-noordoost gelegen midden-Brabantse dekzandrug. Het dekzand werd in verschillende fasen en omstandigheden afgezet, zo is het oude dekzand lemig en het jonge dekzand niet. Gedurende het Allerød (circa 13.900 - 12.900 jaar geleden) heeft plaatselijk op de hogere terreindelen bodemvorming plaats gevonden. Deze bodem wordt de Laag van Usselo genoemd en bevindt zich tussen het Jonger dekzand I en het Jonger dekzand II.

Het klimaat werd tijdens het Holoceen warmer en vochtiger. Door het warmere klimaat smolten de in het Weichselien gevormde ijskappen en steeg de relatieve zeespiegel snel. Het landschap in de regio is door geologische processen weinig meer veranderd.

⁴ Rensink *et al.*, 2016.

⁵ Berendsen 2008, 343.

⁶ Berendsen 2008, 189.

⁷ Berendsen 2008, 183; Stouthamer, Cohen en Hoek 2020, 205.

⁸ Berendsen 2008, 189.

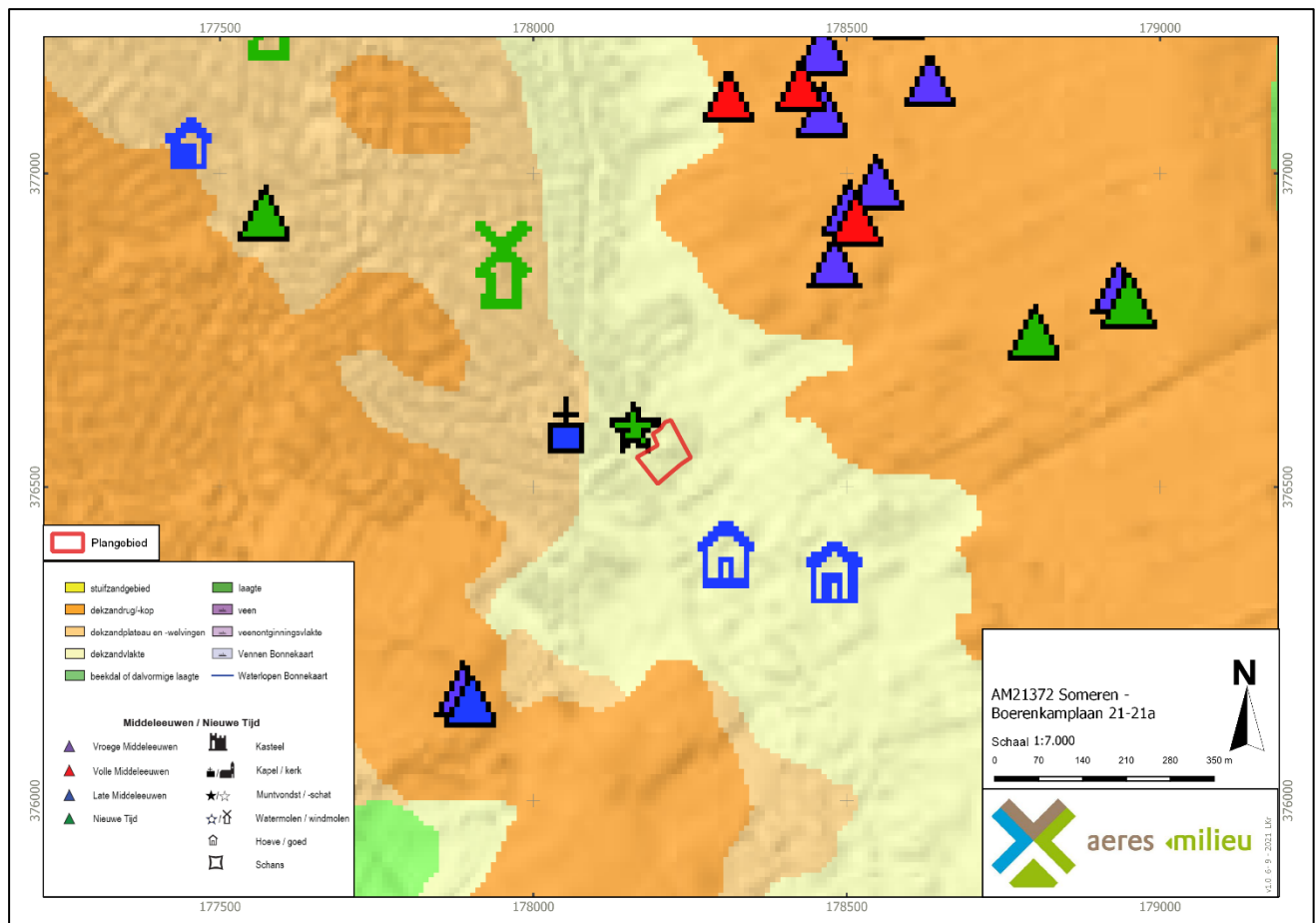
⁹ Berendsen 2004, 190.

Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in. Hierbij volgden ze de natuurlijke laagten, zoals de eerder gevormde dalen.

Volgens de oppervlakte geologiekaart komen ter plaatse van het plangebied in de bodem dekzand voor. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Boxtel (Bx5). Het zanddek behoort tot het Laagpakket van Wierden.¹⁰

Op de geomorfologische kaart (Bijlage 5) is het westelijk deel van het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom van Someren. Het oostelijke deel van het plangebied ligt op een dekzandwielving met een oud-bouwlanddek (code 3L51yc). Vermoedelijk ligt het westelijk deel van het plangebied ook op een dekzandwielving. Volgens de landschappenkaart van de gemeente Someren ligt het gehele plangebied op een dekzandvlakte (Figuur 2). Op circa 1,4 kilometer ten westen van het plangebied ligt een beekdalbodern (code 21R42v). De toevoeging ...v geeft aan de er vanaf het Laat-Pleistoceen veenvorming heeft plaatsgevonden in het beekdal. Dit betreft het beekdal van de Aa. Ten zuidwesten van het plangebied, op circa 1 kilometer, ligt een dalvormige laagte (code 22R23). Op circa 1,20 kilometer ten noorden van het plangebied stroomt het Wilhelminakanaal.

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, Bijlage 7) is duidelijk te zien dat het plangebied in een lagergelegen zone ligt tussen twee hoger gelegen noordwest-zuidoost gelegen dekzandruggen. Deze dekzandruggen liggen circa 1,00 meter hoger dan het plangebied. Ten oosten van deze hoger gelegen dekzandrug ligt het lagergelegen beekdal van de Aa. De maaiveldhoogte in het plangebied is nagenoeg gelijk en varieert tussen circa 26,35 en 26,45 meter +NAP.

Figuur 2. De ligging van het plangebied op de landschappenkaart van de gemeente Someren. Het plangebied is weergegeven met het rode kader. (Bron: VUHbs en Archaeo 2012).

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Volgens de bodemkaart (Bijlage 6) worden in het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden gevormd in lemig fijn zand (code zEZ23) verwacht.

Bij enkeerdgronden is sprake van een eerdlaag of plaggendek. Dit (plaggen)dek is ontstaan doordat in sommige gevallen al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast. Om de grond vruchtbaarder te maken, werden plaggen met de mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan. De totale dikte van het plaggendek is bij de enkeerdgronden meer dan 50 centimeter. De bouwvoor (Aap-horizont) is grijsbruin tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Dergelijke cultuurdekken kunnen een beschermende werking hebben voor de potentieel aanwezige archeologische lagen.

De hoge enkeerdgronden betreffen de oudste opgehoogde gronden, die over het algemeen op de hogere dekzanden liggen. De lage enkeerdgronden werden pas later in gebruik genomen vanwege de lagere ligging in het beekdal. Door de hogere grondwaterstand was de sterke ophoging met plaggen niet alleen noodzakelijk voor de bemesting maar ook om de nattere gronden toegankelijk te maken.

De kans bestaat dat er onder het plaggendek nog een restant van het oorspronkelijke bodemprofiel wordt aangetroffen. Dit hoeft echter niet zo te zijn zoals vaker blijkt bij archeologisch onderzoek in bijvoorbeeld het oosten van Brabant. Indien sprake is geweest van een snelle ophoging, dan zou men onder het plaggendek nog een intacte A-horizont kunnen vinden. Deze laag onderscheidt zich door een hoger humusgehalte en een meer donkere kleur. Echter, door verploeging zijn vaak de oorspronkelijke A- en E-horizont meestal reeds opgenomen in het plaggendek.

Indien de oorspronkelijke bodem bestaat uit een podzolbodem kunnen op een dieper niveau nog (restanten van) een B- en/of BC- horizont voorkomen.

Grondwatertrap

De mogelijk aanwezige gronden worden gekenmerkt door een gemiddeld lage grondwaterstand, te weten grondwatertrap VI. Dit zijn de gemiddelde grondwaterstanden die op de bodemkaart staan aangegeven. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen de 40 en 80 centimeter beneden maaiveld ligt. De gemiddeld laagste grondwaterstand ligt dieper dan 120 centimeter beneden maaiveld. Deze lage grondwaterstand zorgt voor slechte bewaringsomstandigheden voor eventuele organische resten.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Someren.

De nederzetting Someren is ontstaan op een dekzandrug, gelegen langs het beekdal van de Aa en de Kleine Aa. Sinds de prehistorie waren deze hogere delen in het landschap, nabij beek- en rivierdalen aantrekkelijke vestigingsplaatsen.

In Someren zijn veel prehistorische vondsten, vooral uit de ijzertijd en Romeinse tijd aangetroffen¹¹, zoals ijzertijdboerderijen en een inheems-Romeins graf.

In Waterdael, oostelijk van de bebouwde kom van Someren, zijn in het verleden meerdere opgravingen uitgevoerd. Onder meer werd een urnenveld uit de midden-ijzertijd aangetroffen. De graven bestonden uit een grafkuil met daaromheen een greppel, waarbij het graf zelf bedekt was met plaggen en zand. Een aantal graven kregen een langgerekte grafheuvel. Deze staan bekend als de 'langbedden van het type Someren'. Ook werden resten van ijzertijdboerderijen opgegraven en een inheems-Romeins graf.¹²

Sinds circa 1.000 werden de gronden tussen de dorpskern en de waterloop van de Aa systematisch ontgonnen ten behoeve van akkerbouw. Gedurende deze periode verplaatste de bewoning bij Someren zich steeds meer richting de dalvormige laagte direct ten oosten van het huidige Someren.

Het huidige dorp werd bewoond vanaf de 12^e en 13^e eeuw. Boeren vestigden zich hier evenals op de gronden ten zuiden en ten oosten daarvan, langs en nabij de Aa. Hierdoor ontstonden meerdere buurtschappen of gehuchten rondom Someren, zoals ook rondom de nabijgelegen dorpen Asten en Lierop. Het dorp Someren werd het eerst genoemd in de jaren 1212 en 1224 als Sum(e)ren.¹³ De naam is waarschijnlijk afkomstig van de woorden so of soe ('water'), -ma ('land') en -ren ('grens'). In het stroomdal zijn de verkavelingspatronen nog duidelijk aanwezig binnen het landschap.¹⁴ De bewoning concentreerde zich tot in de 19^e eeuw voornamelijk binnen de dorpskern en langs de uitvalswegen, zoals de Keizerstraat en de Postelstraat.¹⁵ Vanaf de 19^e eeuw was sprake van een echte dorpskern als gevolg van verdere ontginningen rondom het dorpshart.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn er enkele tientallen woningen vernield in Someren.¹⁶ In 1940, 1941 en in 1944 zijn enkele vliegtuigen neergestort in Someren en omstreken. Zowel in het dorp zelf als in Someren-Eind en tussen Someren en Heeze.¹⁷ Er zijn geen aanwijzingen dat in de directe omgeving van het plangebied oorlog gerelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden, maar dit is niet uit te sluiten.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

Op de leidende Archeologische Beleidskaart van de gemeente Someren geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting: Categorie 3 (Bijlage 4).

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van 500 meter) zijn volgens de gegevens uit Archis3 geen archeologisch monument en meerdere archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend (Bijlage 3).

Onderzoek binnen het plangebied

Zaakidentificatienummer 2137771100

¹¹ Kolen e.a. 2004, 44; Kortlang en Van Ginkel 2016.

¹² Louwe Kooijmans 2005, 638-639.

¹³ Van Berkel en Samplonius 2006, 418.

¹⁴ Kolen e.a. 2004, 44.

¹⁵ Kortlang 2011, 32.

¹⁶ Van Blankenstein 2006, 178.

¹⁷ Auwerda en Grimm 2008 (Verliesregisters 1940, 1941 en 1944).

In 2006 is door VUHbs archeologie een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in Someren. Het onderzoeksgebied betreft Waterdeal III. Het huidige plangebied ligt in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied van VUHbs archeologie. Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
2021381100	Circa 560 m ten N van het plangebied		Registratie niet-rapportplichtige onderzoeksmelding door de Vrije Universiteit in 1998. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2064588100	Circa 140 m ten NO van het plangebied	IVO-o door Becker en Van de Graaf in 2005	Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.
2143724100	Circa 350 m ten ZW van het plangebied	BO door ArchAeO B.V. in 2007	Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.
2172025100	Circa 130 m ten O van het plangebied	OD door VUHbs archeologie in 2007	Tijdens het onderzoek is metaal (overige), aardewerk (overige), glas (blauwgroen glas), bot, graf (onderdeel) constructie) aangetroffen uit de ijzertijd tot middeleeuwen.
2211172100	Circa 250 m ten W van het plangebied	BO door Sweco in 2008	Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.
2309386100	Circa 250 m ten ZW van het plangebied	IVO-o door MUG Ingenieursbureau BV in 2010	De bodem is tot in het dekzand verstoord, tot 60 cm -mv. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2338935100	Circa 140 m ten ZW van het plangebied	IVO-o door Sweco in 2011	Uit het booronderzoek blijkt dat de bodemopbouw verstoord is. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2363850100	Circa 130 m ten ZW van het plangebied	AB door Econsultancy BV in 2021	Tijdens dit onderzoek is keramiek (dakpan, baksteen, industrieel wit, pijp, rood- en witbakkend geglazuurd aardewerk), steen (steenkool), glas (fles), ijzer (spijker), paalgat/paalkuil, greppel/sloot, waterput/waterreservoir, karrespoor, weg en bewoning (inclusief verdediging) aangetroffen uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd. Er zijn geen behoudenswaardige archeologische resten aangetroffen.
2377037100	Circa 460 m ten ZW van het plangebied	IVO-o door ADC ArcheoProjecten in 2012	De aangetroffen bodemopbouw is verstoord. Door de mate van verstoring is de archeologische verwachting bijgesteld naar laag. Er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
2409883100	Circa 300 m ten O van het plangebied	AB door Econsultancy BV in 2013	Tijdens het onderzoek is zaad en bewoning (inclusief verdediging) aangetroffen uit de Romeinse tijd. Dit onderzoek betreft een sanering aan de Steegstraat 200 – 300. In het onderzoeksgebied is een grote vindplaats (Waterdeal III) aangetroffen en een klein grafveld uit de vroege ijzertijd en een groter grafveld uit de late ijzertijd/Romeinse tijd.
3150010100	Circa 60 m ten NW van het plangebied		Registratie archeologische vondstmelding in 1996 van keramiek (roodbakend geglazuurd), metaal (munt), zilver (munt) en nederzetting met stedelijk karakter uit de nieuwe tijd midden. Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.
4546736100	Circa 300 m ten W van het plangebied	OD door ADC ArcheoProjecten in 2017	Tijdens het onderzoek is aardewerk (vaatwerk, olielamp -steengoed, aardewerk), pijpaaarde (beeld), vuursteen (bijl, afslag, klopsteen), natuursteen (maalsteen, vijzel), type Haps/Oss-Ussen 4, huisplattegrond, type Sint-Oedenrode/Oss – Ussen 2, waterput/waterreservoir, greppel/sloot, stal/schuur,

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek	Omschrijving
			paalgat/paalkuil, kuil aangetroffen uit de prehistorie tot nieuwe tijd. Er zijn meerdere erven uit de vroege en midden ijzertijd aangetroffen. In de middeleeuwen is het terrein weer in gebruik genomen.
4617449100	Direct ten Z van het plangebied	IVO-o door Archeopro in 2018	Uit het booronderzoek blijkt de bodem rondom het huis tot 0,5 m in de C-horizont is verstoord. In het overige deel van het onderzoeksgebied kunnen nog grondsporen aanwezig zijn. Op basis hiervan is er geadviseerd om tijdens en na de uitvoering van de graafwerkzaamheden te controleren door vrijwilligers van de heemkundekring.
4659723100	Circa 220 m ten NW van het plangebied	IVO-o door Archeopro in 2019	In het zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied is een restant van de oorspronkelijke bouwvoor aangetroffen. In het overige deel van het onderzoeksgebied is de bodem ingrijpend verstoord. Op basis van onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied is geconcludeerd dat het onderzoeksgebied niet aantrekkelijk was, te nat. Om deze redenen is er geen vervolgonderzoek geadviseerd.
4897783100	Direct ten ZW van het plangebied	BO door VUHbs archeologie in 2020	Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.
4946625100	Circa 120 m ten W van het plangebied	IVO-o door Laagland Archeologie BV in 2021	Tijdens dit onderzoek is er een grondspoor en complex aangetroffen uit het neolithicum. Volgens de eerste bevindingen in Archis is er sprake van een verstoorde bovengrond met plaatselijk diepere verstoringsen. De aangetroffen indicatoren duiden op een vindplaats die mogelijk elders ligt.
4968909100	Circa 500 m ten N van het plangebied	IVO-p door VUHbs archeologie in 2021	Volgens de eerste bevindingen zijn er weinig archeologische sporen aangetroffen. Er zijn geen verdere gegevens bekend in Archis en DansEasy.

Tabel 1. Overzicht van Archismeldingen binnen een straal van 500 meter rond het plangebied.

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd (Figuur 3). Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**)¹⁸ is de situatie op kadastraal niveau te zien. Het plangebied is onbebouwd en onderdeel van meerdere percelen. Ten zuidoosten, noorden en noordwesten van het plangebied zijn de percelen wel bebouwd. De percelen liggen binnen *Somerens Dorp*. Volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)¹⁹ behorende bij het minuutplan, zijn de meeste percelen in gebruik als weiland en/of tuin. Perceelnummer 1218 is in gebruik als bouwland. Door het zuiden van het plangebied loopt een straat. Op de kaart uit 1880 lijkt het plangebied nog steeds onbebouwd te zijn. Omstreeks 1900 is de weg door het zuiden van het plangebied opgeheven. Langs de percelen lopen kleine tussendoor-weggetjes.

18 www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Someren, sectie B, blad 2. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kaders) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

19 OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

Het plangebied blijft grotendeels in gebruik als weiland tot het begin van de jaren '50. In het zuidwesten wordt de eerste bebouwing gerealiseerd. Omstreeks 1970 wordt ook de zuidelijke punt van het plangebied bebouwd. Er komen hierna meerdere schuren bij op de achterliggende delen van de percelen. De huidige woning in het zuidwesten dateert uit omstreeks 1930, de woning in het zuidoosten uit 1958. De schuur op het achtererf dateert uit circa 1965.²⁰

Figuur 3. Uitsneden van het kadastraal minuutplan (1811-1832) en de topografische kaarten uit 1880, 1929 en 1990. Het plangebied is rood omlijnd. (Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl; www.topotijdreis.nl)

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabijgelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Het plangebied ligt op een relatief laaggelegen dekzandwieling tussen twee hoger gelegen dekzandruggen. Van oudsher vestigde de mens zich nabij waterlopen. In het plangebied is er geen sprake van een gradiëntzone. De hooggelegen dekzandruggen, ten oosten en westen van het plangebied, in de directe nabijheid van waterlopen, zullen ideale bewoningslocaties voor jager-verzamelaars zijn geweest. In de wijde omgeving zijn tot op heden weinig vuursteenvondsten bekend. Om deze redenen wordt een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een opgebracht antropogeen dek (eerdlaag) dat een conserverende werking kan hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Eventueel aanwezige resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen.

Vanaf het (laat-)neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door meer sedentaire nederzettingen. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf deze perioden heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. De bovengrond van enkeerdgronden kenmerkt zich door een minstens 50 centimeter dik humeus pakket. Dit humeuze pakket is ontstaan door langdurige landbouwkundig gebruik. Er zijn tot op heden weinig tot geen vondsten bekend in de directe omgeving van het plangebied uit de periode neolithicum tot en met de vroege middeleeuwen. In de bredere omgeving van het plangebied zijn tot op heden vooral bekend op de hoger gelegen dekzandruggen ten oosten en westen van het plangebied. Toch kan zeker niet uitgesloten worden dat de omgeving van het plangebied als vestigingslocatie zijn gekozen. Op basis hiervan geldt voor het plangebied geldt een middelhoge verwachting voor de periode neolithicum tot en met vroege middeleeuwen. Resten worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen onder andere bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Boerenkamplaan. Deze straat is omstreeks 1900 ontstaan door het samenvoegen van twee parallel gelegen wegen. Het plangebied was begin 19^e eeuw onbebouwd en grotendeels in als weiland, tuin en bouwland. Het was onderdeel van *Dorp Someren*. Ten noordwesten, noorden en zuidoosten van het plangebied staan gebouwen ingetekend. Het zuidwesten van het plangebied raakt bebouwd met een woning omstreeks 1930. Dit is pas vanaf de jaren '50 op kaartmateriaal zichtbaar. Het zuidoosten van het plangebied raakt bebouwd in circa 1958, de achterliggende schuur dateert uit omstreeks 1965. Vanwege de ligging binnen de historische dorpsgrenzen en de omliggende historische bebouwing valt niet uit te sluiten dat het plangebied voor 1800 was bebouwd, al dan niet bestaande uit bijgebouwen (schuur, stal) van de omringende bebouwing. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen onder andere bestaan uit onder andere cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, fragmenten aardewerk en sporen van agrarische activiteiten.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggende zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Over het algemeen kunnen (anorganische) vondsten en sporen onder zo'n dek in goede toestand worden aangetroffen. Mogelijke vuursteenvindplaatsen kunnen echter verstoord zijn geraakt bij de aanleg van het plaggende en de eerste bewerking ervan. Hierdoor is vaak de top van de natuurlijk bodem opgenomen in het bovenliggende opgebrachte dek. Wat betreft eventueel aanwezige organische resten is het afhankelijk hoe diep het grondwater zit. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT VI) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

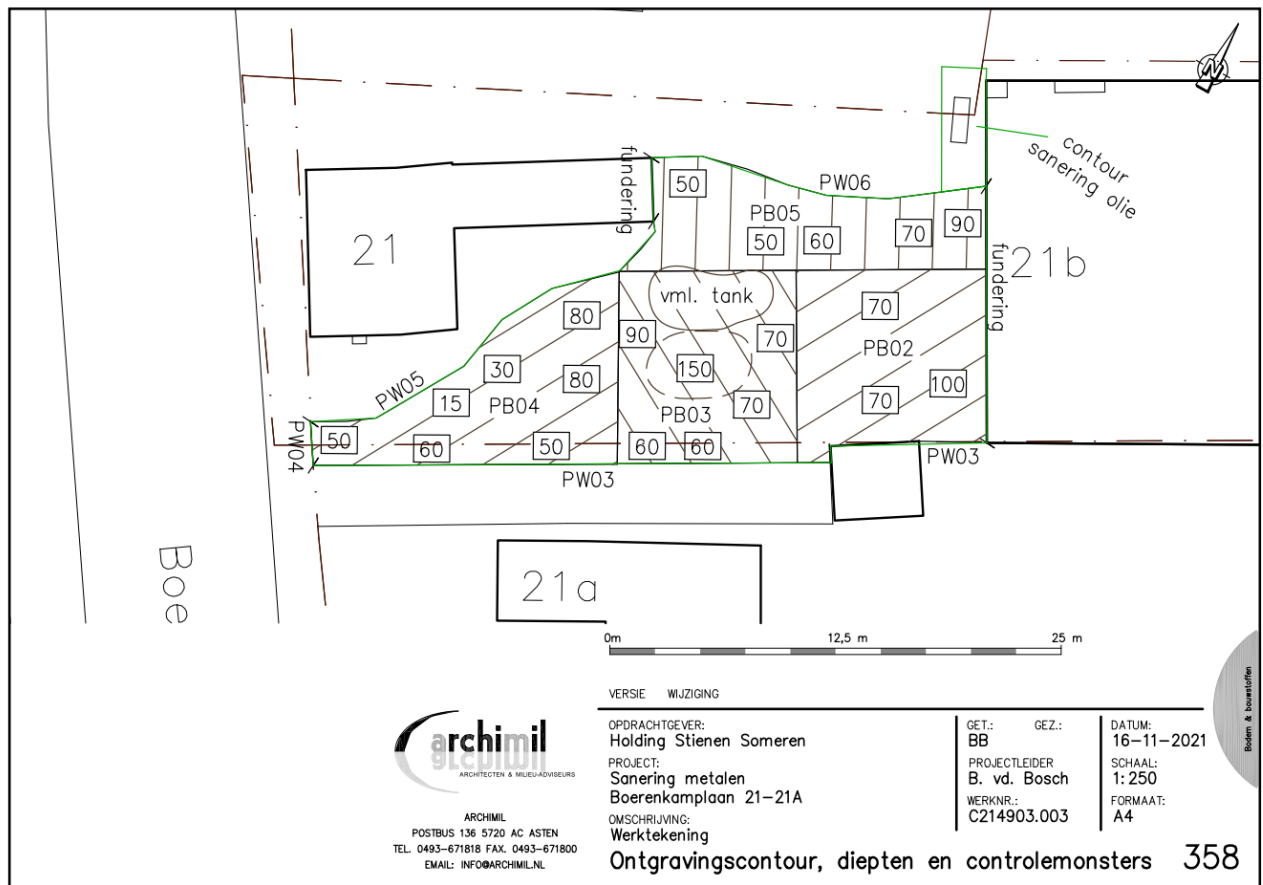
Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum - mesolithicum	Middelhoog	Resten van kampementen, fragmenten vuursteen, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder het (plaggen)dek tot in de oorspronkelijke bodem
(laat)-neolithicum - vroege middeleeuwen	Middelhoog	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Vanaf het (plaggen)dek tot in de oorspronkelijke bodem
Volle middeleeuwen - nieuwe tijd	Hoog	Cultuurlaag, funderingsresten, natuursteen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, restanten wegen/paden	Vanaf het maaiveld

Tabel 2. Archeologische verwachting per periode.

Bodemverstoring

Voor zover bekend heeft er in 2004 een sanering (maximaal tot 1,50 meter onder maaiveld, zuidwestelijk deel van het plangebied) plaatsgevonden van plaatselijk sterke verontreiniging in het plangebied, voornamelijk rondom het pompeiland (Figuur 4). Met de bouw van de huidige bebouwing zal grondverzet hebben plaatsgevonden. Mogelijk is er verstoring opgetreden als gevolg van het gebruik als akkerland (diepploegen).

Op basis van de KLIC-melding (uitgevoerd op 30 augustus 2021) zijn binnen het plangebied meerdere kabels/leidingen gegraven die voor een verstoring van de bodem kunnen hebben gezorgd.

Figuur 4. Ligging van de uitgevoerde sanering met de ontgravingsdiepte, in het zuidelijk deel van het plangebied (Bron: Archimil).

5. VELDWERKZAAMHEDEN

5.1 Algemeen

Het doel van het verkennend veldonderzoek door middel van boringen is het toetsen van de opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied (Hoofdstuk 4). Hiertoe zijn op 17 september 2021 in totaal 6 boringen gezet (zie Bijlage 2). De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 centimeter. De boordiepte varieerde van 120 tot 260 centimeter –maaiveld. De boorkernen zijn conform ASB (Archeologische Standaard Boorbeschrijving 5.2) beschreven, zie Bijlage 8. De hoogteligging ten opzichte van NAP van de boorpunten is afgeleid van het AHN (www.ahn.nl). De maaiveldhoogte is nagenoeg gelijk binnen het plangebied en varieert tussen de 26,35 en 26,45 meter +NAP.

Er is geen oppervlakte kartering uitgevoerd in verband met de aanwezige begroeiing (Figuren 4 en 5).

Figuur 5. Foto van het zuidoostelijke deel van het plangebied, kijken in noordoostelijke richting. (Foto: 17 september 2021).

Figuur 6. Foto van het noordelijke deel van het plangebied, kijken in noordoostelijke richting. (Foto: 17 september 2021).

5.2 Fysisch geografische beschrijving van de bodemopbouw

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit matig fijn zwak siltig zand. De kleur van dit pakket varieert van (licht) geelbeige tot donker beigegrijs. De top van dit pakket is aangetroffen op circa 65 tot 90 centimeter onder maaiveld. Dit komt overeen met circa 25,48 tot 25,65 meter +NAP. In boring 6 ligt de top van dit pakket veel dieper, op circa 230 centimeter onder maaiveld (circa 24,06 meter +NAP). De natuurlijke ondergrond wordt gekenmerkt door spikkels houtskool, resten glas, plastic en roest. Ter plaatse van boringen 4 en 5 heeft de top van de natuurlijke ondergrond een sterk vlekkelig karakter.

Hierboven volgt een circa 45 tot 90 centimeter dik pakket zwak tot matig humeus zwak siltig matig fijn zand. De kleur van dit pakket varieert van licht grijsbruin tot donker bruingrijs. Dit pakket heeft een zwak tot sterk vlekkelig karakter en wordt gekenmerkt door resten en spikkels baksteen, grind, spikkels houtskool en resten glas. In boring 6 is pakket veel dikker, circa 230 centimeter waarin licht grijsbeige tot donker grijsbruine lagen voorkomen.

In boringen 1 en 2 volgt hierboven een circa 30 tot 40 centimeter dik pakket matig grof zand. In boring 2 is het pakket sterk puin- en baksteenhoudend.

Figuur 7. Foto van boring 5. De leesrichting is van linksboven naar rechtsonder (0 – 180 centimeter).

5.3 Interpretatie

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit dekzandafzettingen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel). Het dekzand bestaat uit zwak siltig matig fijn, matig tot goed gesorteerd zand. De natuurlijke ondergrond bevindt zich op een diepte van circa 65 tot 90 centimeter onder maaiveld. Dit komt neer op een gemiddelde diepte van circa 25,48 tot 25,65 meter +NAP. In boring 6 wijkt de diepte van de natuurlijke ondergrond sterk af. Hier is de natuurlijke ondergrond aangetroffen op circa 24,06 meter +NAP. Mogelijk is dit het gevolg van ontgraving waarna het is opgehoogd.

De bodem in het gehele plangebied is in min of meerdere mate verstoord. Er zijn geen sporen van een podzolbodem (E- of B-horizont) waargenomen in de boringen. Dit is mogelijk als gevolg van moderne grondbewerking en/of ploegactiviteiten. In boring 2 wordt de top van de bodem gevormd door een sterk puin- en baksteenhoudend pakket. Dit pakket is (sub)recentelijk opgebracht ten behoeve van de stalling van voertuigen (Figuur 6). De top de bodem wordt in veel boringen gevormd door een dik pakket humeus zand, circa 65 tot 230 centimeter. Dit pakket licht tot sterk vlekkelig karakter. Daarmee wordt bedoeld dat er brokken van de natuurlijke ondergrond (C-horizont) in herkenbaar zijn (Figuur 6).

5.4 Archeologische indicatoren

Alhoewel geen doel van een verkennend veldonderzoek met boringen, is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren die kunnen wijzen op archeologische waarden in de ondergrond. Tijdens het onderzoek zijn dergelijke indicatoren echter niet aangetroffen.

6. CONCLUSIE

6.1 Algemeen

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat in een het plangebied enkeerdgronden, zoals beschreven in het bureauonderzoek, aanwezig zijn.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de natuurlijke ondergrond bestaat uit dekzandafzettingen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bostel). Het dekzand bestaat uit zwak tot matig siltig matig fijn, goed gesorteerd zand. De natuurlijke ondergrond bevindt zich op een variërende diepte van circa 65 tot 90 centimeter onder maaiveld. Dit komt neer op een gemiddelde diepte van circa 25,48 tot 25,65 meter +NAP. In boring 6 wijkt de diepte van de natuurlijke ondergrond sterk af. Hier is de natuurlijke ondergrond aangetroffen op circa 24,06 meter +NAP. Mogelijk is dit het gevolg van ontgraving waarna het is opgehoogd.

Er is tijdens het veldonderzoek ook vastgesteld dat de bodem in meer of mindere mate verstoord is. In alle boringen is er sprake van een AC-profiel. Dit is mogelijk het gevolg van moderne grondwerking ten behoeve van de huidige bebouwing in het plangebied. Als gevolg hiervan is de overgang van het humeuze toppakket naar de natuurlijke ondergrond verrommeld. Hierdoor zullen eventueel aanwezige resten uit de periode vanaf de jagers-verzamelaars niet langer *in situ* aanwezig zijn. Het gaat om zeer kwetsbare vindplaatsen en deze zullen verloren zijn gegaan bij de activiteiten die de aftopping van de bodem tot gevolg hebben gehad. De verwachting voor deze perioden kan voor het gehele plangebied worden bijgesteld van middelhoog naar laag.

Voor de daaropvolgende perioden van meer sedentaire bewoningsvormen met robuustere sporen kan worden gesteld dat deze naar verwachting nog goed aangetroffen kunnen worden. Echter de verrommelde overgang van de (humeuze) top naar de natuurlijke ondergrond heeft tot gevolg dat dit historische niveau en bijbehorende sporen zijn afgetopt als gevolg van moderne groundbewerking en verstoringen. Hierdoor zullen alleen diepere sporen zoals water- en beerputten, greppels en sloten bewaard zijn. Hoewel deze sporen mogelijk vondstrijk zijn ontbreekt een eventuele context. Hierdoor is de informatiewaarde van dergelijke sporen beperkt. Op basis hiervan wordt de verwachting voor deze periode neolithicum tot en met nieuwe tijd bijgesteld van hoog naar middelhoog.

6.2 Beantwoording onderzoeksvragen

- Is er sprake van stratigrafische lagen die potentieel archeologische waarden kunnen bevatten?
Nee. De bodemopbouw binnen het plangebied bestaat uit een dik humeuze zandpakket afgezet op dekzandafzettingen. De overgang van het humeuze toppakket naar de C-horizont is verrommeld. Om deze redenen wordt de kans op behoudenswaardige archeologische resten klein geacht.
- In hoeverre zijn deze lagen intact en hoe reflecteert dit de kwaliteit van de mogelijk aanwezige archeologische resten?
In het plangebied worden geen in-situ archeologische vondsten meer verwacht. Het ontbreken van de B- en/of BC-horizont en de verrommelde overgang van het humeuze zand naar de C-horizont toont aan dat bodem niet meer intact is en daarmee het archeologisch niveau.

- Wat is de diepteligging van mogelijke archeologische resten en wat is de daadwerkelijke bedreiging van deze resten door de voorgenomen bodemingrepen?

Als gevolg van moderne grondbewerking ten behoeve van de huidige bebouwing in het plangebied is de oorspronkelijke bodemopbouw verstoord. Op basis hiervan wordt de kans klein geacht dat er intacte archeologische vindplaatsen aanwezig zijn.

7. AANBEVELINGEN

Op basis van het uitgevoerd verkennend veldonderzoek middels boringen kan worden gesteld dat het plangebied is geroerd tot minimaal in de top van de natuurlijke ondergrond (C-horizont). De oorspronkelijke bodemopbouw is verdwenen mogelijk als gevolg van moderne grondbewerking ten behoeve van de huidige bebouwing in het plangebied. Als gevolg hiervan wordt kans klein geacht dat er intacte archeologische vindplaatsen aanwezig zijn in het plangebied.

Voor het plangebied wordt om bovenstaande redenen geen archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

De resultaten van dit onderzoek zijn getoetst door de bevoegde overheid (gemeente Someren), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit heeft genomen. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Selectieadvies gemeente Someren²¹

Gezien de nog altijd hoge archeologische verwachting van het plangebied luidt ons advies om het gehele plangebied aan archeologisch vervolgonderzoek te onderwerpen. Dit vervolgonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt (bouw van nieuwe woningen, mogelijkheden vergunningvrij bouwen en aanleg van kabels/leidingen en waterberging). Het archeologisch onderzoek dient plaats te vinden in de vorm van een karterend en waarderend archeologisch proefsleuvenonderzoek (conform protocol Proefsleuven KNA 4.1) aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf dat gecertificeerd is voor het uitvoeren van archeologische opgravingen (Erfgoedwet 2016).

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt. Echter kan door de aard van het onderzoek, steekproefsgewijs, niet volledig worden uitgesloten dat er archeologische resten aan- of afwezig zullen zijn. Als gevolg hiervan is bij het aantreffen van archeologische resten het, conform de Erfgoedwet van 2016, artikel 5.10 (Archeologische toevalsvondst) en 5.11 (Waarneming), een meldingsplicht van toepassing.

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: 'De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland', in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker, de, H./ J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2010: *Fysisch-geografisch onderzoek*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2011: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A./ E. Stouthamer/ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2019: *Landschap in delen. De fysisch-geografische regio's*, Utrecht.
- Berkel, G. van/ K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Berkvens, R., 2015: *Actualisering archeologiekkaart gemeente Someren*, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, Eindhoven.
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Hiddink, H./ H. Renes, 2007: 'De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg', in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- Rensink, E./ H.J.T. Smeets/ M. Kosian/ H. Feiken/ B.I. Smit, 2019: *Archeologische Landschappenkaart van Nederland, versie 3.0*, Amersfoort.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Stiboka (Stichting voor Bodemkartering), 1985: *Toelichting bij de kaartbladen 51 Oost Eindhoven*, Wageningen.
- Stouthamer, E./ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2020: *De vorming van het land. Geologie en Geomorfologie*, Utrecht.
- TNO, 2010: *Geologische overzichtskaart van Nederland*, Den Haag (www.dinoloket.nl).
- Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl	RCE, Archis3, zoeken & vinden)
www.bagviewer.kadaster.nl	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl	Kadastraal minuutplan
www.cultureelerfgoed.nl	Bronnen en kaarten
www.pdok.nl	Basisregistratie Grootchalige Topografie (2019), kadaster.
www.ruimtelijkeplannen.nl	Bestemmingsplan
www.topotijdreis.nl	Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland

Archeologische kaarten en databestanden:

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008-2019). AHN2 en AHN3 (Geraadpleegd via www.arcgis.com, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data).

Alterra 2009: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 51 Oost*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Alterra 2019: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Archeologisch Informatie Systeem II (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

ArchAeO & VU, 2012: *Landschappenkaart uit archeologische beleidsadvieskaart voor de gemeente Someren*, Eindhoven & Amsterdam.

Maas, G. J./ W.M. van der Meij/ S. P. J. v. Delft/ A. H. Heidema, 2019. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 1:50 000 (2019)*. Wageningen, Wageningen Environmental Research (geraadpleegd via <https://legendageomorfologie.wur.nl/>).

Bijlage 1

Topografische ligging onderzoeksgebied

 Plangebied

Achtergrond: TOP10 NL (nov 2016), AHN3 hillshade

Bijlage 1: Topografische ligging onderzoeksgebied

AM21372 Someren - Boerenkamplaan 21-21a

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

v1.0_6-9 - 2021_LIKr

Bijlage 2

Boorpuntenkaart

- Plangebied
- Boringen

Achtergrond: Luchtfoto ArcGIS online imagery

Bijlage 2: Boorpuntenkaart

AM21372 Someren -
Boerenkamplaan 21-21a

Schaal 1:595

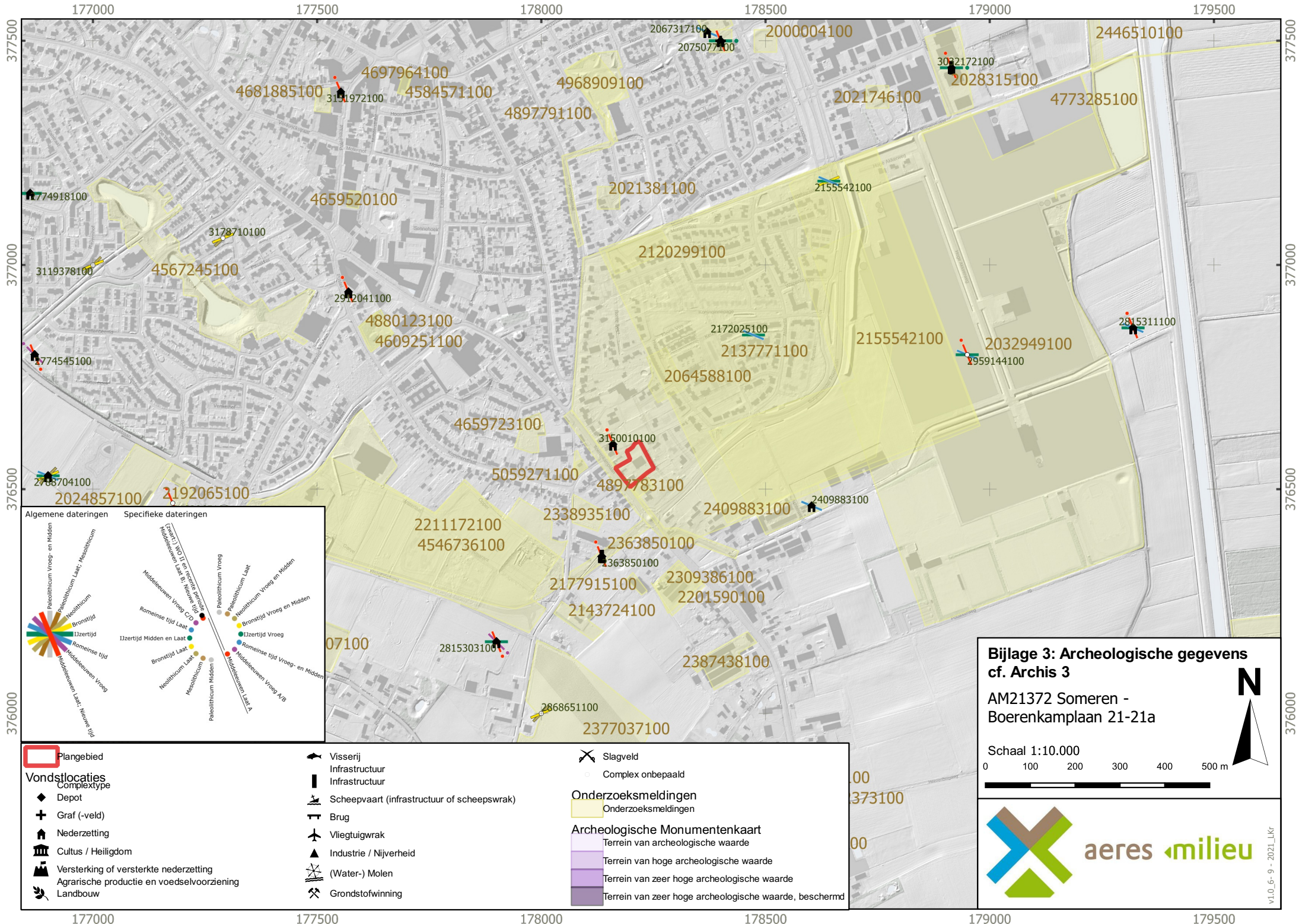

aeres milieuvan der Aa

v1.0_17-9 - 2021_Lkr

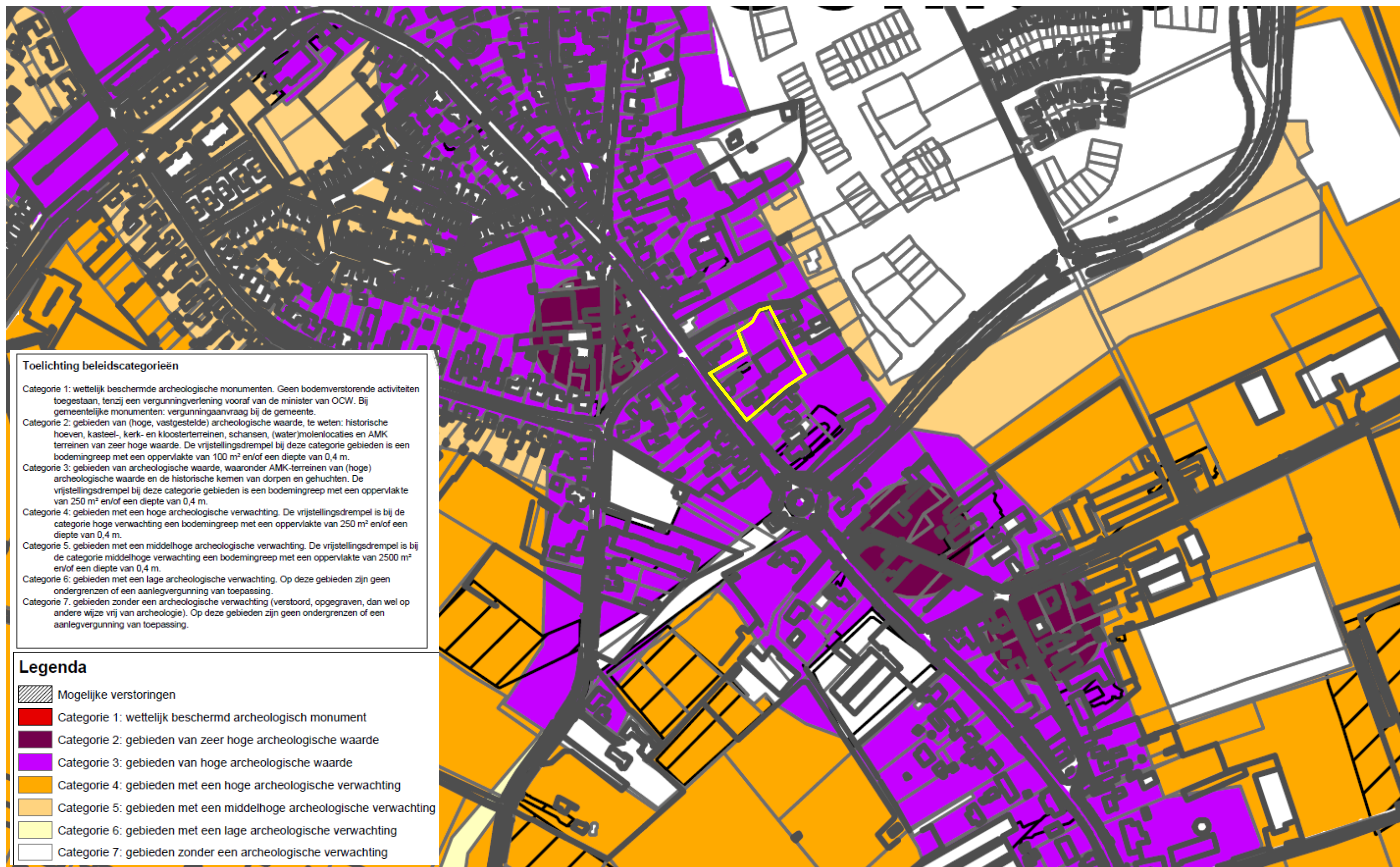
Bijlage 3

Archeologische gegevens cf. Archis 3

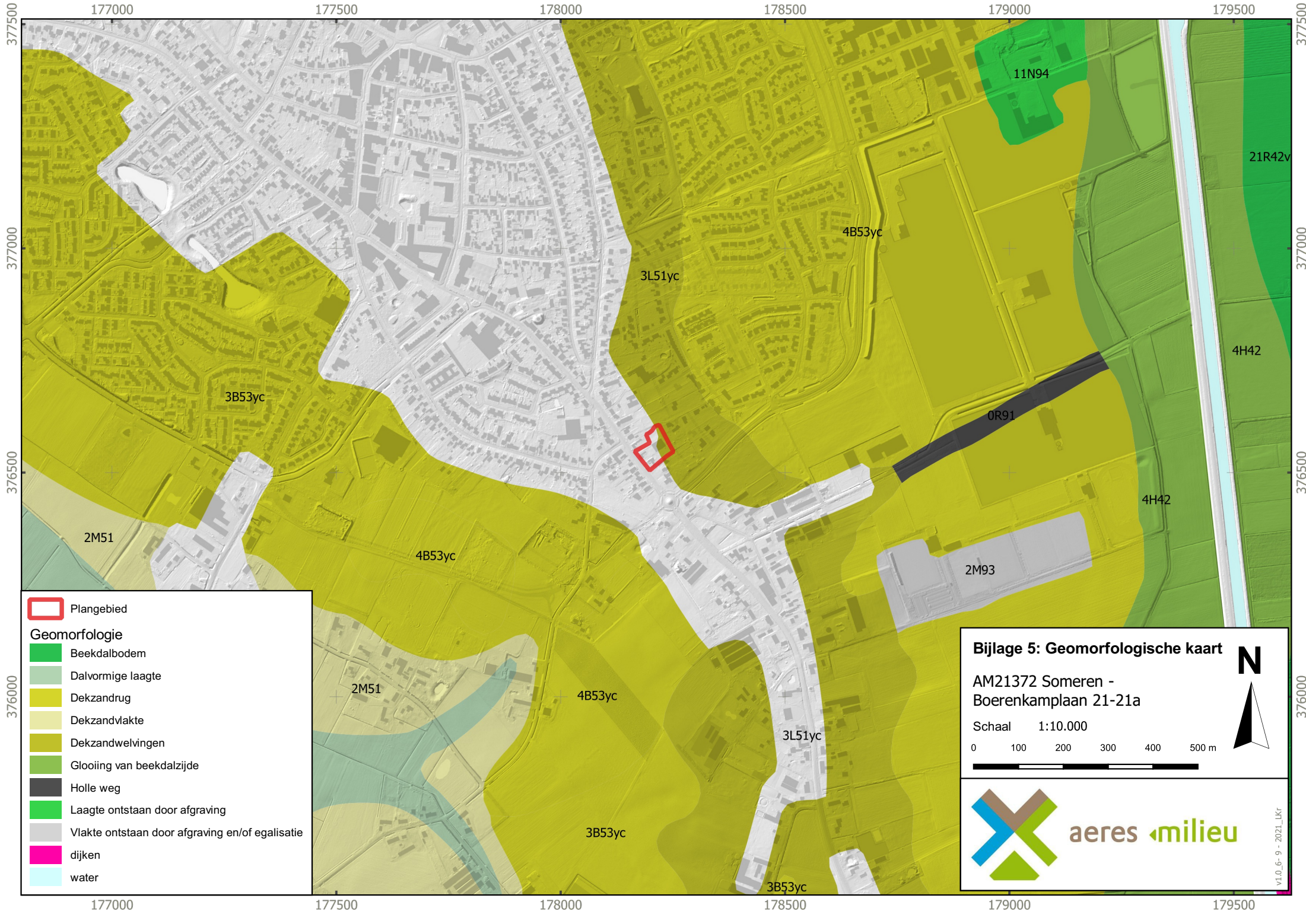
Bijlage 4

Archeologische beleidskaart gemeente Someren

Bijlage 5

Overzicht geomorfologische kaart

 Plangebied

Geomorfologie

 Beekdalbodem

 Dalvormige laagte

 Dekzandrug

 Dekzandvlakten

 Dekzandwelingen

 Glooiing van beekdalzijde

 Holle weg

 Laagte ontstaan door afgraving

 Vlakten ontstaan door afgraving en/of egalisatie

 dijken

 water

Bijlage 5: Geomorfologische kaart

AM21372 Someren -
Boerenkampaan 21-21a

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

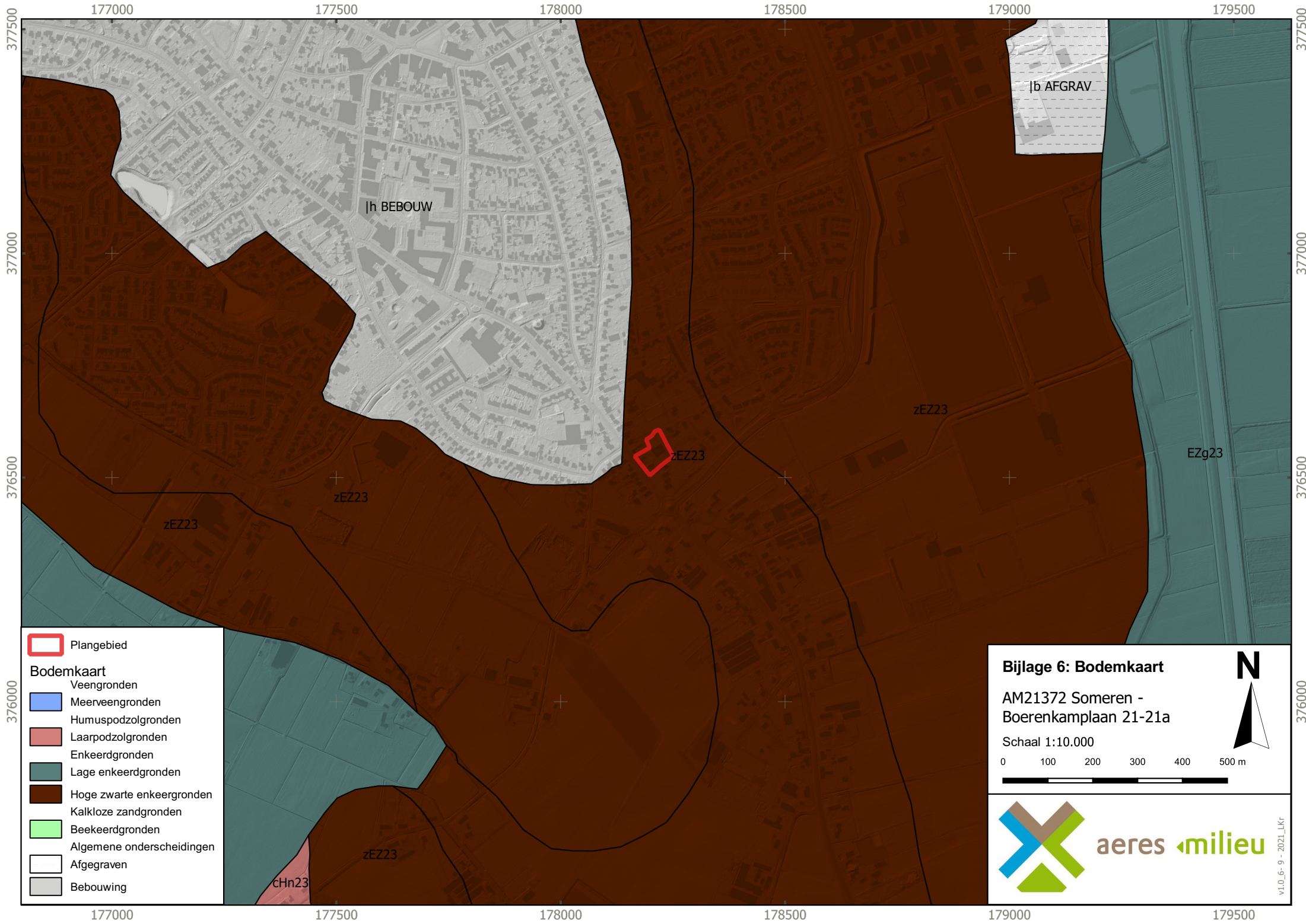

v1.0_6 - 9 - 2021_LKR

Bijlage 6

Overzicht bodemkaart

Bijlage 7

Reliëfkaart

177500

178000

178500

179000

377000

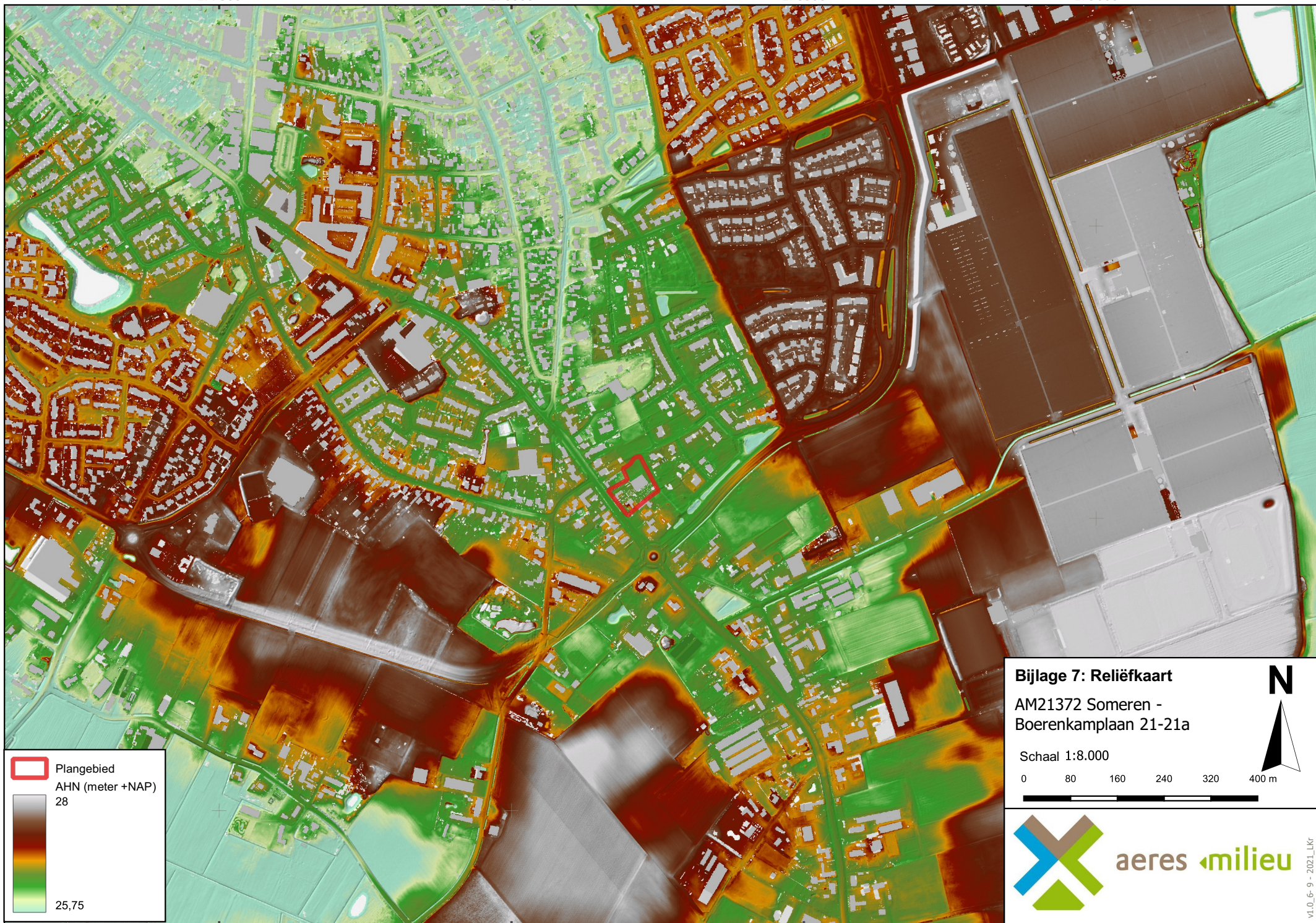
377000

376500

376500

376000

376000

177500

178000

178500

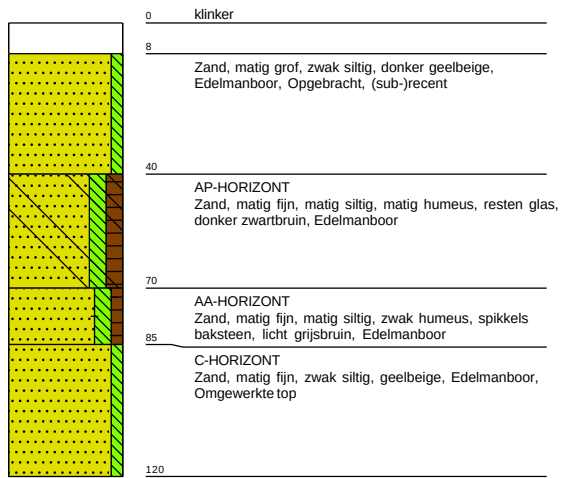
179000

Bijlage 8

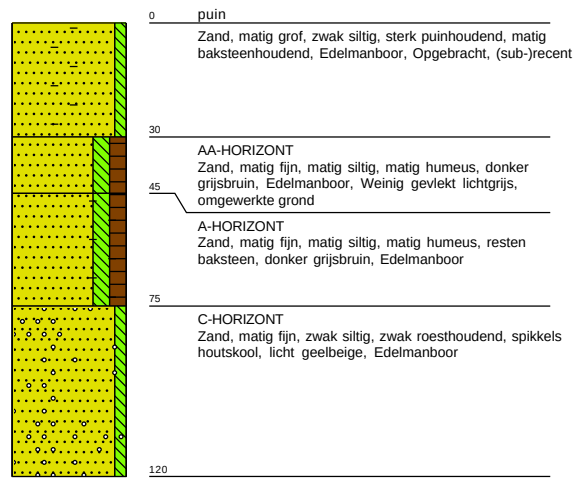
Boorkernbeschrijvingen

Boring: 01

26,42 meter +NAP

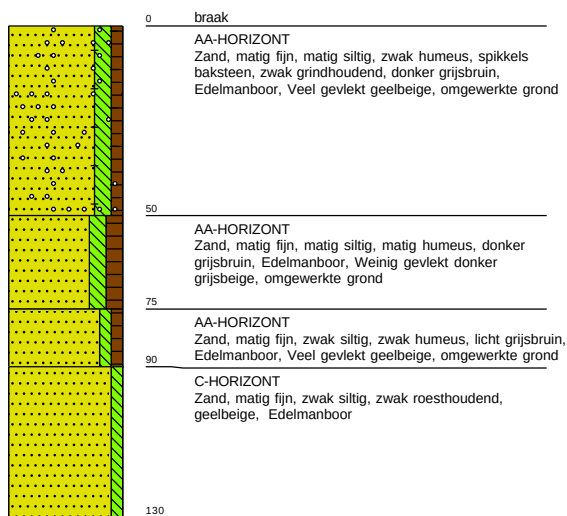
Boring: 02

26,41 meter +NAP

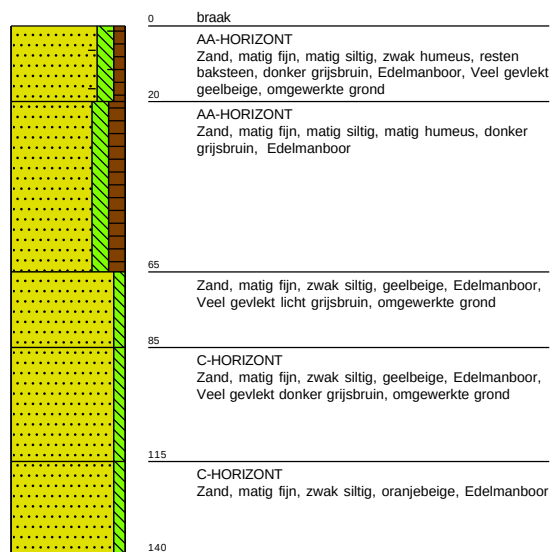

Boring: 03

26,38 meter +NAP

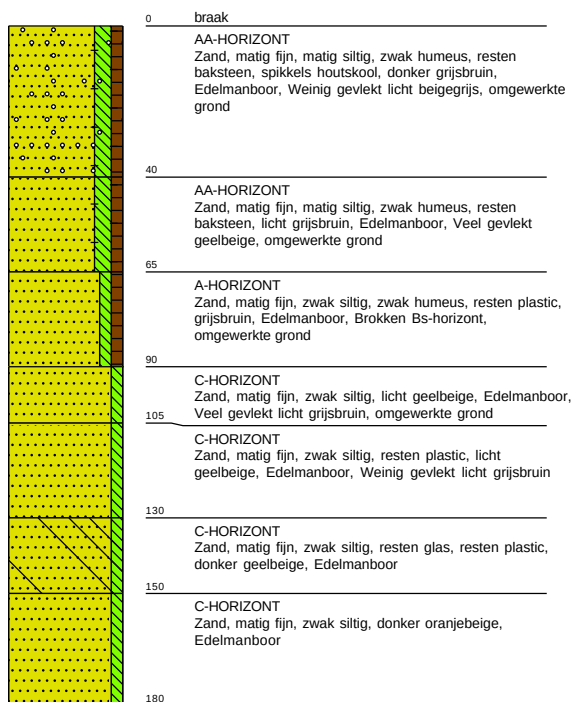
Boring: 04

26,3 meter +NAP

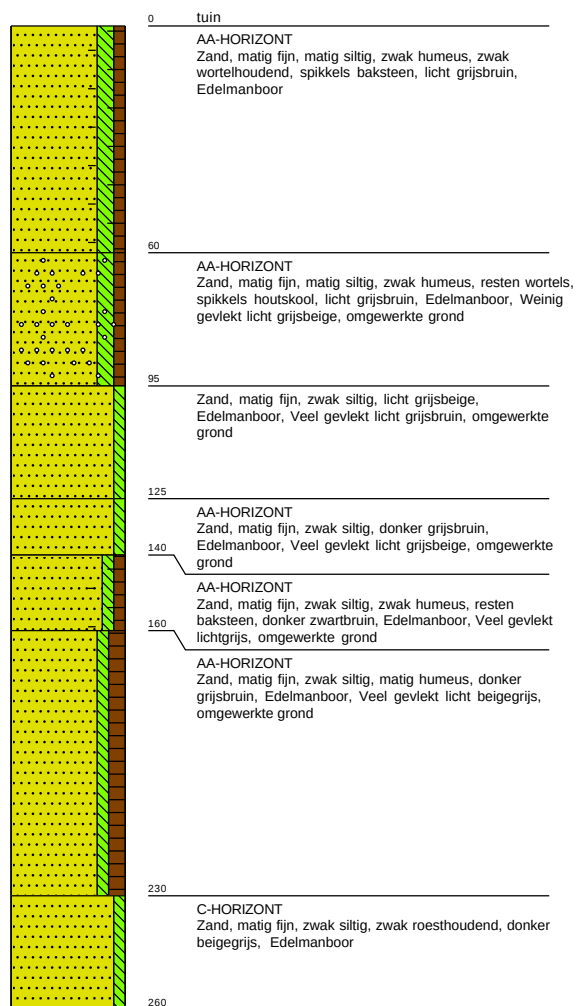

Boring: 05

26,4 meter +NAP

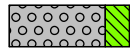
Boring: 06

26,36 meter +NAP

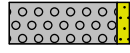

Legenda (conform NEN 5104)

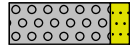
grind

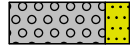
Grind, siltig

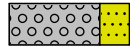
Grind, zwak zandig

Grind, matig zandig

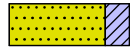

Grind, sterk zandig

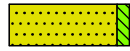

Grind, uiterst zandig

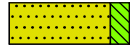
zand

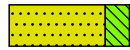
Zand, kleiïg

Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

veen

Veen, mineraalarm

Veen, zwak kleiïg

Veen, sterk kleiïg

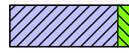

Veen, zwak zandig

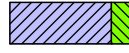

Veen, sterk zandig

klei

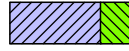
Klei, zwak siltig

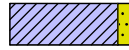
Klei, matig siltig

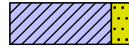
Klei, sterk siltig

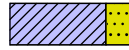
Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

Klei, sterk zandig

leem

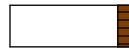

Leem, zwak zandig

Leem, sterk zandig

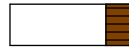
overige toevoegingen

zwak humeus

matig humeus

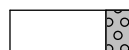
sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

- geen geur
- ◐ zwakke geur
- ◑ matige geur
- ◒ sterke geur
- ◓ uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- ◐ zwakke olie-water reactie
- ◑ matige olie-water reactie
- ◒ sterke olie-water reactie
- ◓ uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- ◐ >0
- ◑ >1
- ◒ >10
- ◓ >100
- ◔ >1000
- ◕ >10000

monsters

- ◐ geroerd monster
- ◑ ongeroerd monster
- volumering

overig

- ▲ bijzonder bestanddeel
- ◐ Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- ◑ grondwaterstand
- ◒ Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water